

ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑ ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΥΓΕΝΙΚΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΙΜΙΩΤΑΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΩΝ

Κατὰ τὸ 1905 ὁ ἀείμνηστος Κάρολος Krumbacher ἐξέδωκεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Βενουαρικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐκ κώδικος τοῦ Collegio Greco τῆς Ρώμης, ΙΣΤ' αἰῶνος, στιχούργημα ὑπὸ τὸν τίλον «Συναξάριον τῶν εὐγενικῶν γυναικῶν καὶ τιμιωτάτων ἀρχοντισσῶν», τοῦ ὁποίου προέταξε λαμπρόν, κατὰ τὴν συνήθειάν του, πρόλογον, ἐν ᾧ ἐξετάζει πολλὰ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸν ποιητὴν καὶ τὸ στιχούργημα του.

Τὸ ποίημα, τὸ ὁποῖον ἔτυχε δευτέρων φροντίδων¹, αὐτὸ καθ' αὐτὸ δὲν ἔχει λογοτεχνικὴν ἀξίαν. Ὁ κακὸς στιχοπλόκος παραβιάζει τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, διὰ τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἀνυπάρχτους τύπους, παρατονίζει, οἱ στίχοι του εἶναι πολλάκις ἢ ἡμιτελεῖς ἢ ἄμετροι ἢ ὑπερμετροι, ἢ γλῶσσά του εἶναι ἀνουσίως μικτὴ καὶ τὸ θέμα του πραγματεύεται μὲ ἀθυροστομίαν περισσὴν ὑπενθυμίζουσαν τὰ στιχουργήματα τοῦ Στεφάνου Σαχλίκη, τὸν ὁποῖον καὶ μιμεῖται πολλαχοῦ.

Ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐργίδιον ἔχει σημασίαν διὰ τὴν μελέτην τῆς δημώδους Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καθ' ὃν, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Krumbacher (σελ. 371) ἐγράφη τοῦτο ὡς καὶ τὰς συνηθείας τῶν τότε γυναικῶν καὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν.

Ὁ ποιητὴς, ὀρθῶς ποιῶν, ἐτήρησεν ἀνωθυμίαν, τοῦτο δὲ δυσχεραίνει τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐπομένως τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ τόπου εἰς ὃν ἀναφέρονται τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενα. Ἐκ τῆς γλώσσης μόνον τοῦ στιχουργήματος καὶ τινῶν ἄλλων ἐνδείξεων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ τὴν πατρίδα τοῦ γράψαντος.

Ὡς παρετήρησεν ὁ Krumbacher (σελ. 372) καὶ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ στιχουργήματος φαίνεται, ὁ ποιητὴς ζῆ εἰς τόπον φραγκοκρατούμενον, μᾶλλον δ' ἐν Κερκίρα κατὰ Krumbacher (373), ἀποκλειομένης τῆς Κρήτης, ἀφ' οὗ οἱ στίχοι δὲν εἶναι εἰς τὸ γνήσιον Κρητικὸν ἰδίωμα διατετυπωμένοι.

¹) Διορθώσεις καὶ ἐρμηνείας εἰς τὸ στιχούργημα ἐδημοσίευσαν οἱ I. Ψυχάρης ἐν BZ, 16, 156 ἐξ., Γ. Χατζιδάκις ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 2, 67 ἐξ., Στέφανος Ξανθοῦδίδης ἐν BZ, 16, 470 ἐξ., Ν. Βέης ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρισσοῦ 9, 133 ἐξ. καὶ οἱ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεύς, H. Pernot καὶ D. Hesseling ἐν BZ, 15, 504 ἐξ.

Ὁ Στέφανος Ξανθουδίδης τοῦναντίον (BZ, 16, 476 - 477) παρατηρεῖ ὅτι, κατὰ τὴν ἐντύπωσίν του, τὸ ποίημα ἐγράφη εἰς μίαν τῶν πόλεων τῆς Κρήτης ὑπὸ καθολικοῦ ἔχοντος ὡς μητρικὴν γλῶσσαν τὸ Κρητικὸν ἰδίωμα καὶ ὅτι τὸ στιχοῦργημα ἐκομίσθη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τινα τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἐκεῖ ἀντεγράφη ἀλλοιωθὲν γλωσσικῶς.

Ὁφείλω νὰ παρατηρήσω : α') ὅτι τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα τοῦ ποιήματος ἐλάχιστα ὑποδηλοῦσι τὸ ἰδίωμα τῶν Ἰονίων νήσων καὶ β') ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ἄλλα προδίδοντα τὴν ἀρχικὴν Κρητικὴν προέλευσίν του, καίτοι ὁ ποιητὴς δεινῶς κακομεταχειρίζεται τὴν γλῶσσαν, ἥτις εἶναι παράδοξον μείγμα τύπων.

Οὕτω μεταχειρίζεται ὁ στιχοῦργος τὸ ρῆμα *συνιβάζω* (στ. 27) = *συμβιβάζω* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συμφωνῶ, ὅπερ σήμερον μόνον ἐν Κρήτῃ εἶναι ἐν χρήσει, τὸ *τάσσω* (στ. 296) ἀντὶ *τάζω*, ὅπερ ἐπ' ἴσης συχνὰ ἐν Κρήτῃ λέγεται, κείμενον καὶ παρὰ Σαχλίκη (Γραφαὶ καὶ ἐρμηνεῖαι 87, καὶ στίχοι στίχ. 289) καὶ Ἐρωτοκρίτῳ (Γ' 1394, 1397), τὸ *καθεῖς* (στ. 175) νῦν ἐν Κρήτῃ *καθαεῖς* καὶ ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μορέως (στίχ. 1395) *κατὰ εἷς*, τὸ ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας *γιδέ* (στ. 864) ὅπερ εἰς Κρητικὰ δημώδη ἄσματα καὶ ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μορέως (στίχ. 7218) ὡς *ἐδὲ* φέρεται, τὸ ἐπίρρημα τὸ *συχνό*, (στίχ. 939) ἀντὶ τοῦ *συχνά*. Ἐπ' ἴσης Κρητικὸν εἶναι τὸ *κουζουλάδα* (στίχ. 1020, 1123) = ἀνοησία, ὅπερ μετὰ τοῦ ἐπιθέτου *κουζουλός* εἶναι μυριόλεκτον ἐν Κρήτῃ. Τὴν Κρητικὴν πάλιν ὑποδηλοῖ καὶ τὸ κατωτέρω μνημονευόμενον *τρέλλης*, ἀντὶ *τρελλός*. Τέλος εἰς τὸν στίχον 352 χρησιμοποιοεῖ ὁ στιχοπλόκος τὴν λ. *ὁδός*, «*νὰ πάη τὴν ὁδὸν τῆς*», ἥτις εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα μόνον ἐν Κρήτῃ ἀπαντᾶται ἐν παροιμίαις: *κωπέλλι μπέμπεις ὅς τὴν ὁδὸν γλάκα καὶ μοναχός σου*, παλαιότερον δ' ἦτο συνήθης εἰς τὰ Κρητικὰ δράματα Στάθην, Ἐρωφίλην, Γύπαριν καὶ Φορτουναῖον².

Ἄλλα καὶ ἄλλα τινὰ ὑποδεικνύουσι τὴν Κρητικὴν. Ἐν στίχῳ 1197 λέγεται ὅτι ἡ ἄπιστος εἰσάγει εἰς τὸν οἶκόν της τὸν ἐρωμένον της λέγουσα ὅτι εἶναι ἐξάδελφός της, τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς (στ. 1197) χαρακτηρίζει ὡς ξάδερφον «*ἀπὸ τῆς συκέας τὸ γάλα*», φράσις, ἥτις καὶ σήμερον λέγεται παροιμιωδῶς ἐν Κρήτῃ πρὸς δήλωσιν ἀτόμου ἐντελῶς ξένου καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἢ συγγένειαν ἔχοντος³.

Εἰς τὸ ἡμέτερον ποίημα φέρονται οἱ ἐξῆς παροιμιώδεις στίχοι (285 ἐξ.).

²) Πβ. Στ. Ξανθουδίδου Ἐρωτόκριτος 640 καὶ Φ. Κουκουλέ Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 4, 318.

³) Πβ. Στ. Ξανθουδίδου, Συμβολὴ εἰς τὸν Weibespiegel BZ, 16,477.

...τρία κακὰ εἰσὶν τὰ διώχνουν τοὺς ἀνθρώπους
καὶ ἐβγαίνουν ἀπὸ τὰ σπίτια τους καὶ ἔχουν πίκρες μεγάλες
ἤγουν ὁ καπνὸς καὶ ἡ βροχὴ καὶ ἡ σκληρὴ γυναῖκα

Ἡ παροιμία αὕτη, ἡ ὁποία στηρίζεται εἰς τὸ τοῦ Σολομῶντος «σταγόνες ἐκβάλλουσιν ἄνθρωπον ἐν ἡμέρᾳ χειμερινῇ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὡσαύτως καὶ γυνὴ λοιδωρος ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ»⁴, καὶ ἦτις ἦτο καὶ Βυζαντινὴ «ἡ γυνὴ μου ἐξωλόθρευσέ με ἐκ τοῦ οἴκου μου» καὶ ἐν χρήσει κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα⁵, σφύζεται νῦν αὐτούσιος παρὰ τοῖς Κρησί, οἵτινες λέγουσιν :

ἡ σταλαγόνα κι' ὁ καπνὸς καὶ ἡ κακὴ γυναῖκα
τὸν ἄντρα ἐπορίσανε ἀπὸ τὸ σπίτι μέσα⁶.

Καὶ ἡ χρῆσις λοιπὸν τῆς παροιμίας αὐτῆς Κρητὰ ὑποδηλοῖ τὸν ποιητὴν τοῦ ἐπαίνου τῶν γυναικῶν.

Ἐνταῦθα παρατηρῶ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐκφραστειῖσα γνώμη ὅτι ὁ ποιητὴς περιγράφει Βενετικὰ ἔθιμα ὅταν ψέγη τὴν συνήθειαν τῶν γυναικῶν νὰ ξανθίζουσιν τὴν κόμην των. Τὸ ἔθιμον ἦτο παλαιότερον καὶ κοινότερον Βυζαντινόν, ὡς ἔδειξα ἄλλαχού⁷.

Ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος καὶ αἱ συντομογραφίαι παρέχουσι πολλὰς δυσκολίας καὶ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ ἐκδότης ὀρθῶς ἐν πολλοῖς ἀποκατέστησε τὸ κείμενον, ὡς ξένος ὅμως παρενόησε καὶ παραδιώρθωσε μέρη τινὰ τοῦ κειμένου, ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ παρετήρησαν, δὲν ἐτόνισε δ' ὀρθῶς ὠρισμένας λέξεις, καὶ δὴ τὰς ἐγκλινομένας, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις λέγει (σελ. 365) ὅτι ἰδιαιτέρως ἐπρόσεξεν.

Δείγματος χάριν ἀναγράφω τὰ ἐξῆς ὀλίγα παραδείγματα.

Ἐν στίχοις 56 καὶ 57 ἐτύπωσεν :

ὁ θάνατος ἀρπάζει μᾶς καὶ βάνου μᾶς εἰς τὸ χῶμα
καὶ τὴν ψυχὴν τὴν δολερὰν ἐμπάζουν τὴ εἰς τὸ βρῶμα

ἀντὶ : ἀρπάζει μας, βάνου μας, ἐμπάζουν τη.

Ἐπ' ἴσης ἀντὶ τοῦ : ὡσὰν τὸ λέσι μερικοὶ φρόνιμοι καὶ προφήτες (στ. 70). ἔπρεπε νὰ τονίσῃ : ὡσὰν τὸ λέσι μερικοί.

Ἐν στίχῳ 146 γράφει :

ὅπου ἔδειξες τὸ θαῦμα σοῦ εἰς ἐκεῖνο τὸ θηρίον

⁴) Παροιμ. ΚΖ' 15. Πβ. καὶ Ν. Πολίτου, Παροιμ. 3, 457, 46.

⁵) Τότε τὴν ἀναφέρει ὁ Βάρνερ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν παροιμιῶν του.
ὁ καπνὸς καὶ ἡ γλωσσοῦ διώχνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σπίτι του

βλ. Ν. Πολίτην, Ἐνθ' ἀν. 2, 51, 1.

⁶) Ἡ παροιμία καὶ παρὰ τοῖς Μηλίοις, οἵτινες εἶναι ἄποικοι Κρητῆς. Οἱ Μηλίοι λέγουσι : ὁ σταλαῖτός καὶ ὁ κακὸς γείτονας βγάνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ σπίτι (Ν. Πολίτου, Παροιμ. 3, 457, 46).

⁷) Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 4, 372, 373.

ἀντί: τὸ θαῦμά σου.

Τὸ: στομώνει τὰς μὲ τὸ σφυρὶν τοῦ στίχου 188

τονιστέον: στομώνει τὰς μὲ τὸ σφυρὶν.

*Ἐν στίχῳ 542 τὸ: τὰ πρόσωπα τοὺς πλουμίζουν
καὶ καλὰ τὰ ζωγραφίζουν

ἐκδοτέον: τὰ πρόσωπά τοὺς πλουμίζουν
καὶ καλὰ τὰ ζωγραφίζουν

Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχουσιν ὠρισμένοι λέξεις, αἵτινες ἄλλως πρέπει ν' ἀναγνωσθῶσιν καὶ ἐρμηνευθῶσιν, ἵνα δοθῇ ὀρθὸν νόημα π. χ. εἰς τὸν στίχον 312 τὸ γράμμα:

τὸ ἐποίησεν ἢ κακὴ γυνὴ σαφὴνεται εἰς τὸ γράμμα

ἀντί τοῦ σαφὴνεται, ἀναγνωσιτέον: σὰ φαίνεται.

Τὸ ἐν στίχῳ 333: δαδὲς τὸ τί ἐθυμήθηκεν ἢ σκύλα, διὰ νὰ ποίση

ἀνάγνωθι: διὰ δὲς παραβάλλων τὰ ἐν τοῖς στίχοις 537 καὶ 927
διαδέ.

Πρόκειται περὶ τῶν ψόγων τῶν ἀνδρῶν κατὰ τῶν γυναικῶν, ὁ στίχος λοιπὸν:

ἄκου τί λέγουν οἱ σοφοὶ καὶ πῶς τοὺς σουσουμιάζουν

ὀρθῶς θὰ εἶχε: καὶ πῶς ταῖς σουσουμιάζουν.

Αἱ γυναῖκες πάλιν, συζητοῦσαι διὰ τοὺς κατ' αὐτῶν ψόγους τῶν ἀνδρῶν, λέγουν: (437)

... ἄφες τοὺς καὶ ἄς φωνάζουν

ὡς εἶναι καὶ σοφώτατοι καὶ μέγα τῶν πραγμάτων!

*Ἴνα ἔχης τὸ ὀρθόν, ἀνάγνωθι: ἄς εἶναι καὶ σοφώτατοι.

*Ὁ στίχος 460:

ἐγὼ εἶδα κάπου ἐνάλωτε γυναῖκες ὅπου ἐκλαῖαν

καὶ ἐμοιρολογοῦσαν μία γυνήν, νεκρὴν, ἀποθαμένην

δίδει ὀρθὸν νόημα, ἀν τὸ: ἐνάλωτε ἀναγνωσθῆ ἀναλυτὲς = μὲ ἀναλελυμένην τὴν κόμην, ὡς πράττουν αἱ θρηνητρίαι. Τὸ: ἀναλυτά, καὶ ἐν Κρήτῃ ἀνελυτὰ μαλλιά εἶναι σύνηθες μὲ συνώνυμον ξέπλεκα. Δὲν τυγχάνει, βέβαια, τοῦ ὀρθοῦ ἢ τοῦ πιθανοῦ ἢ ἀνάγνωσις τοῦ I. Ψυχάρη* ἐν ἄλλοτε, τὸ ὅποιον, ὡς λέγει, ἐσχηματίσθη κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ἐνίοτε, ἐν τούτοις.

*Ὁ Krumbacher, ἐν ᾧ ἐν στίχῳ 503 τὸ χειρόγραφον ἔχει

τὸ στολίδι ἔχουν πλοῦτος

οὐχὶ ὀρθῶς, ἐκδίδει: ἔχουν πλοῦτο.

Τὸ πλοῦτος, ἀντί ὁ πλοῦτος, εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἤδη ἀπὸ τῆς μεταγενεστερᾶς ἐποχῆς καὶ νῦν δὲ πολλαχοῦ φέρεται.

* J. Psichari, A propos du Weiberspiegel BZ, 16, 166.

Ἡ πορνευομένη γυνή

βάνει καὶ μικρὸν κοπέλι
καὶ τὸν ἄνδρα της οὐ θέλει
ἐπειδὴ τὸν ἔχει τρέλι (στ. 692)

Περὶ τοῦ τρέλι τούτου γράφει ὁ Ξανθουδίδης (BZ, 16, 472) δύσκολον τὸ τρέλι, ἀντὶ τοῦ τρελόν. Τὸ τρέλι ἐν τούτοις τοῦτο ἀναγνωστέον ἀσφαλῶς τρέλλη. Ἐν Κρήτῃ σήμερον, καὶ οὐχὶ ἀλλιοχοῦ, τρέλλης λέγεται ὁ τρελλός, λέξις φερομένη καὶ ἐν ποιήματι, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀπίστου γυναικὸς ἐνθα φέρεται :

κι' ἔκαμ' ἀσερνικὸ παιδὶ καὶ τό 'χω συντροφιά μου
κι' ἄ δὲ σ' ἀρέση, κερατᾶ, κι' ἄ δὲ σ' ἀρέση, τρέλλη
χαμήλωνε τὰ κέρατα, κούνησε τὸ κοπέλλι⁹

Πρὸς τὸ τρέλλης τοῦτο πβ. τὸ ἐξ ὑδρίας τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς Δ' π. X. ἑκατονταετηρίδος Τρέλλος (Πυθίων Τρέλλο) τὸ ὁποῖον ὁ Wilhelm ἐν Jahreshefte des öster. archaeol. Jnst. in Wien τόμ. IX σ. 277 ὀρθῶς συνδέει πρὸς τὸ νεοελληνικὸν τρελλός. Πρόσθετες ὅτι παρ' Ἡρωδιανῶ (I p. 30 καὶ II p. 919) ἀναφέρεται τὸ Τρέλλων ὡς κύριον ὄνομα.

Ἡ θέλουσα νὰ μεταβῆ πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐρωμένου, ἵνα διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ συζύγου, μεταχειρίζεται διαφόρους δικαιολογίας⁹ πλὴν ἄλλων λέγει :

ὅτι κόπτει με νὰ πέσω (στίχ. 712)

Τὸ χειρόγραφον εἶχεν ἀρχικῶς χέσω, τοῦτο δ' εἶναι καὶ τὸ ὀρθόν. Καὶ σήμερον τὸ: μὲ κόβει ἢ κοιλιά μου μεταχειριζόμεθα ἐπὶ παρομοίας περιπτώσεως.

Εἰς τὸν στίχον 832 τὸ χειρόγραφον δίδει :

ἄν τὴν εὖρη τὴν γαδάρα
νὰ τὴν κόψη τὴν μυτᾶρα
καὶ νὰ σπάση τὴν κακάρα

Τὸ κακάρα τοῦτο ὁ Ξανθουδίδης (BZ, 16, 476) θέλει ν' ἀναγνωσθῆ καυκάρα, λέξις χρησιμοποιουμένη ἐν Κρήτῃ. Ἡ διόρθωσις φρονῶ ὅτι εἶναι περιττή. Ἡ κακάρα εἶναι μεγεθυντικὸς τύπος τοῦ κάκαρο, ὅπερ καὶ νῦν πολλαχοῦ δηλοῖ τὸ κρανίον. Ἦτο δ' ἡ λέξις ἐν χρήσει ἤδη κατὰ τὸν IB' αἰῶνα ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος γράφων (Παρεκβ. 1796, 57) : «Μέχρι καὶ νῦν τινες τῶν μὴ κατὰ γλῶσσαν λογάδα ὁμιλούντων τὴν ἄπηλον γῆν ξηρὰν εἶναί φασιν ὡς τὸ κάκαρον, ὃ κρανίον ἐκεῖνοι νοοῦσι». Ἐννοεῖται ὅτι, ὡς καὶ ἀλλιοχοῦ

⁹ Ἄριστ. Κριάρη, Πλήρης συλλογὴ Κρητικῶν δημοδῶν ᾠσμάτων², σ. 340. Jannaris, Kretas Volkslieder 208. Οἱ στίχοι περίπου αὐτοὶ φέρονται καὶ ἐν Ροδίῳ ποιήματι.

ἔδειξα¹⁰, τὸ οὐσιαστικὸν κάκαρο προέρχεται ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπιθέτου κάκαρος, τοῦ δηλοῦντος τὸν σκληρὸν καὶ ἀπόκροτον. Ὅρα δ' ὅτι τὸ κάκαρο, ἦτοι κρανίον, σήμερον, σκωπικῶς λέγεται καὶ ξερό.

Αἱ ἄπιστοι χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ στιχουργοῦ (στίχ. 838) ὡς :

Οἱ κακὲς πασιδομένες

Τὸ πασιδομένες, ὃ μὲν ἐκδότης, πρὸς τὸ κασίδα συνδέων, εἰκάζει μὴ κασιδεμένες γραπτέον, ὃ δὲ Γ. Χατζιδάκις¹¹ ἀναγινώσκει πάσι (=ὑπάγουν) δεμένες, ὃ Παπαδόπουλος Κεραμεὺς (BZ, 15, 505) ἀφ' ἑτέρου θέλει ν' ἀναγνώσωμεν πασιδωμένες=πασσαλειμμένες. ἀφ' οὗ λέγει, τὸ πασιίζω σημαίνει ἐπιπάσσω. Τέλος ὁ Ξανθουδίδης¹² ἀναγινώσκει κασιδιασμένες ἢ πασσαλειμμένες.

Τὸ πασιδομένες ἀναγνωστέον πᾶσι δομένες, ἐκεῖναι δῆλα δὴ αἱ ὁποῖαι παραδίδονται ἢ τὸ δίνουν εἰς πάντας, συνέρχονται μετὰ τοῦ τυχόντος. Πβ. τὴν προσωνυμίαν παλαιᾶς ἑταίρας Πανδοσία. Ὁ Ἀρτεμίδωρος (Ὀνειροκρ. 5,76) τὴν πορνευομένην γυναῖκα χαρακτηρίζει ὡς «παντὶ προκειμένην», Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος (P G, 34 693) ὡς ἐκείνην «ἢ πᾶσιν ἐπιδίδωσιν ἑαυτήν», ἢ αὐτὴ ἐν τῷ βίῳ τοῦ, ὁσίου Ἀβραμίου (P G, 115, 68) λέγεται ὅτι «ἦν πρόχειρος τῷ βουλομένῳ παντὶ» εἰς τὰς Ἀσίζας τέλος τῆς Κύπρου (Σάθα, Μεσ. Βιβλ. 6, 187, 30· 439, 15) ὅτι «γίνεται τῶν πάντων».

Εἰς τὸν στίχον 1010 ἐξ. φέρεται :

ἔδε τούτη ἢ πουτάνα

ὅπου νά 'ναι λωλοκάνα

καὶ μαυλίστρια καὶ πουτάνα

Τὸ λωλοκάνα ὁ Ξανθουδίδης (BZ, 16, 477) προτείνει ν' ἀναγνωσθῇ λειανοκάνα=μὲ λεπτοὺς πόδας.

Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι βαρεῖα ὕβρις διὰ γυναῖκα νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἔχουσα λεπτοὺς πόδας. Λωλοκάνα εἶναι ἢ ἔχουσα λωλά, ἦτοι τρελλὰ καννιά, ἦτοι πόδια, ἢ ραιβή, ἢ στραβοκάννα¹³, ἣτις νῦν ἐν Λέσβῳ λέγεται τρελλοκάννα. Ἐνταῦθα ὅμως ἢ λ., ὡς καὶ ἐν Κυθήροις, δηλοῖ τὴν ἄφρονα καὶ λάλον γυναῖκα.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

¹⁰) Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ λαογραφικά 1, 239.

¹¹) Γ. Χατζιδάκι, Φιλολογικά ἀνάλεκτα ἐν Ἐπετηρ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 2, 74.

¹²) Στ. Ξανθουδίδου, Συμβολαὶ εἰς τὸν Weiberspiegel BZ, 16, 476.

¹³) Ἐπιθι καὶ Γ. Χατζιδάκιν, ἐνθ' ἀν. 2, 75, καὶ τὸν αὐτὸν ἐν ΜΝΕ. Β' 577.